

Seri Muhakeme Usulünde İçtima Uygulaması ve Katalog İçi Suçların Birlikte İşlenmesi Sorunu

The Implementation of Aggregation of Crimes in Serial Judgement Procedure and the Problem of Coincide of in-Catalog Crimes

Oğuzhan Demir*

Öz

Ceza muhakemesi sisteminde yapılan majör değişikliklerin, uygulamada gerek sistemin diğer müesseseleri ile gerek maddi ceza hukuku kurumlarıyla çelişmesi oldukça muhtemeldir. Seri muhakeme usulünün tatbik edilmeye başlanmasıyla birlikte birçok tartışma gündeme gelmiş ve bu usul, muhakeme ilkeleri ve hâkim/savcı konumu gibi birçok açıdan ele alınmıştır. Bahsi geçen tartışmalardan bir tanesi de suçların, zincirleme şekilde veya birlikte işlenmesi halinde nasıl bir yol izleneceğidir. Bu doğrultuda CMK m. 250'de düzenlenen bu özel usulün, sistemle bütünleştirilmesi ve ortaya çıkan sorunların çözümü amacıyla ilgili hükümde bazı değişiklikler yapılmıştır. Ancak hükümde iyileştirme amacıyla yapılan bahse konu bu tadilat, başka problemleri ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Seri Muhakeme Usulü, Talepname, Katalog Suçlar, İçtima Uygulaması, Hukuki Kesinti.

ABSTRACT

Major amendments made to the system of criminal procedure, in the practice, are very likely to conflict with other institutions of the said system as well as that of the substantive criminal law. With the implementation of the serial judgement procedure, many discussions have come to the fore, some of which regarded the principles of procedure and positions of judges and prosecutors. One of these discussions concerns the occasions where the crime in question is a successive offence, or coincide of offenses. Based on such debates, certain amendments were introduced to the Article 250 of the Turkish Code of Criminal Procedure, the provision that lays down the specifics of this distinctive procedure, in order to integrate it with the system of criminal procedure, and to solve the problems faced by then. Yet, these amendments, which had been devised to resolve then existing challenges, brought about brand new conundrums

Keywords: Serial Judgement Procedure, Requisition, In-Catalog Offences, Implementation of Aggregation of Offenses, Legal Interruption.

* Araştırma Görevlisi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0001-5731-4367.

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Oğuzhan Demir

E-posta/E-mail: oguzhandemir@istanbul.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 01.09.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 24.11.2022

GİRİŞ

Türk ceza muhakemesi hukuku 2019 yılı itibariyle, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu dönemindeki ceza kararnamesi usulünden sonra benzeri bir muhteviyatı haiz bir usul olan seri muhakeme usulüyle tanışmıştır. Seri muhakeme usulü, birtakım şartların varlığı halinde soruşturma evresinin sonunda gündeme gelen ve uygulanma zorunluluğu bulunan özel bir muhakeme usulüdür. Cumhuriyet savcısı, katalog suçlar açısından kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar vermediği takdirde belirli nitelikleri haiz olan şüpheliye kendisine ulaşılabilmesi kaydıyla usul hakkında bilgilendirme yaparak müdafî huzurunda teklif yapar. Teklifin kabul edilmesi halinde gerekli unsurlara yer verilerek bir belgeyle görevli mahkemedan talepte bulunulur. Mahkeme, şüpheliyi dinledikten sonra talepnameye ilişkin karar vererek hüküm kurar ve süreç tamamlanmış olur. Fakat tüm bu süreçte bazı sorunların ortaya çıkması oldukça muhtemeldir. Bu sorunlardan bir tanesi de suçların çokluğu halidir.

Seri muhakeme usulü çerçevesinde CMK m. 250'de yer alan katalog suçlardan birisi, birden fazla kez işlenebileceği gibi bu suç, kataloğa dâhil olan veya olmayan bir diğer suç ile birlikte de işlenebilir. Hükümün ilk halinde mezkûr durumlar açısından Cumhuriyet savcısının ne şekilde hareket edeceği normatif olarak düzenlenmemiştir. Keza CMK m. 250'nin uygulanmasındaki usul ve esasların belirlenmesi amacıyla çıkarılan *Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği*'nde de herhangi bir yönlendirmeye yer verilmemiştir. Bu doğrultuda bazı sorunlar ortaya çıkmakta ve uygulamada yeknesaklık sağlanamamaktaydı.

2021 yılında 7331 sayılı *Ceza Muhakemesi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* ile CMK m. 250'de yapılan değişikliklerle birlikte zincirleme suç halinde ve katalog suçların katalog dışı suçlarla birlikte işlenmesi durumunda gerçekleştirilecek uygulamalara normatif bir nitelik kazandırılmıştır. Ancak bu düzenlemeyle daha farklı problemler doğmuştur. Bunlar; değişiklik öncesi dönemde birden fazla işlenen suçların muhakemesinde ve katalog içi suçların birlikte işlenmesi durumunda uygulamanın ne şekilde gerçekleşmesi gerektiği hususlarıdır.

Çalışmamızda öncelikle katalog suçlarda zincirleme suçun, değişiklik öncesi ve sonrası durumu incelenecek ve ortaya çıkan/çıkabilecek problemler çözülmeye çalışılacaktır. Yine katalog suçlar açısından aynı neviden fikri içtima müessesesi ele alınacaktır. Akabinde katalog suçların, katalog dışı suçlarla içtima durumu ve özellikle *birlikte işlenme* ibaresi tetkik edilecektir. Nihai olarak katalog içi suçların birlikte işlenmesi durumunda uygulamanın ne şekilde icra edileceği değerlendirilecektir.

I. SERİ MUHAKEME USULÜNDE BİRDEN FAZLA AYNI SUÇ AÇISINDAN İÇTİMA

A. ZİNCİRLEME SUÇ UYGULAMASI

Türk Ceza Kanunu ve özel kanunlarda yer alan bazı suçlar açısından kamu davası ertelenmesine karar verilmiyorsa, tedrici olacak şekilde, seri muhakeme usulünün uygulanabileceği kabul edilmiştir¹.

1 Mustafa Ruhan Erdem ve Candide Şentürk, 'Ceza Muhakemesi Hukukunda Yeni Bir Kurum Olarak Seri Muhakeme Yöntemi' (2019) 14(41) Ceza Hukuku Dergisi 573, 586; Gülsün A. Aygörmöz ve Mehmet Korkmaz, *Ceza Muhakemesi*

Bu suçların bazıları açısından zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkün olduğundan talepname hazırlanırken ne şekilde hareket edileceği 2021 yılına kadar belirlenmemiştir. Zira mezkûr müessese açısından herhangi bir içtima düzenlemesine yer verilmemiş ve Cumhuriyet savcısının, yaptırımını belirlerken yalnızca TCK m. 61/1'deki ölçütleri esas alacağı kabul edilmişti. Esasında büyük bir çoğunluğu mağduru belirli olmayan bu katalog suçlar açısından CMK m. 250'de yapılan son değişiklikle² birlikte zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceği kabul edilmiştir.

1. 7331 SAYILI KANUN ÖNCESİ

Gerekli şartların varlığı halinde uygulanması zorunluluk arz eden mevzubahis usul açısından yaptırımın belirlenmesi noktasında olası kast indirimi veya bilinçli taksir artırımı, teşebbüs, zincirleme suç ve haksız tahrik gibi kurumların varlığından söz edilebilse dahi bu kurumlar, Cumhuriyet savcısı tarafından dikkate alınmayacaktır³. Zira yukarıda da ifade edildiği üzere yalnızca TCK m. 61/1'deki ölçütlere göre yaptırım belirlenecektir. Seri muhakeme usulünün uygulanmaya başlamasıyla birlikte yaklaşık on dokuz aylık süreçte düzenlenen talepnamelerde zincirleme suç hükümleri göz önünde bulundurulmamıştır⁴.

7331 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesine kadar doktrinde bir görüş, zincirleme suçun varlığı halinde bu suçların, genel soruşturma usulüne tabi olduğu kanaatindeydi⁵. Başka bir görüş ise tek bir fiil açısından ceza hesaplamasının yapılacağı ancak zincirleme suç artırımının gerçekleşemeyeceğini kanaatine varmıştır⁶. Diğer bir görüşe göre ise hükümde herhangi bir düzenleme olmamasından mütevellit zincirleme suçlar açısından ayrı ayrı talepname oluşturulması gerektiği ancak bu durumun da adaletsiz sonuçlar doğuracağı ileri sürülmüştür⁷. Nitekim bu görüş, TCK m. 43'ün şartlarının oluşması halinde seri muhakeme usulünün uygulanmamasına yönelik düzenleme yapılabileceğinden bahsetmiştir⁸.

Hukukunda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü Muhakeme Stratejileri (On İki Levha, 2021) 8; Muhammed Emre Tülay, 'Seri Muhakeme Usulü (CMK m. 250)' (2020) 85(2) İzmir Barosu Dergisi 117, 120-121; Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (13. Bası, Seçkin 2022) 582; Öznur Sevdiren, 'Adil Yargılama Hakkı Bağlamında Seri Muhakeme Usulü Üzerine Eleştirel Değerlendirmeler' (2020) 15(189-189) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 585.

2 7331 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kabul Tarihi: 08/07/2021, [RG: 14/07/2021-31541].

3 Hakan Yavuz, *Ceza Muhakemesinde Kovuşturmaya Alternatif Yöntemler* (Adalet, 2020) 268; Ayşe Özge Atalay, 'Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Usulü ve Mukayeseli Hukuktaki Benzer Usuller' (2020) 0(2) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 653, 674.

4 Enes Kocakale, 'Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü' (Yüksek Lisans Tezi Kırıkkale Üniversitesi 2021) 96.

5 Hüsnü Aldemir, *Ceza Yargılamasında Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri* (2. Bası, Adalet 2020) 39-40; Seyfettin Çağlar, 'Seri Muhakeme Usulü' (Yüksek Lisans Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi 2021) 45.

6 Karakehya ve Tunçer (n 6) 105.

7 Abdullah Batuhan Baytaz, 'Seri Muhakeme Usulü' (2020) 8(2) Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi 227, 246-247; Kocakale (n 5) 96. Benzer yönde eleştiri için bkz: Hakan Karakehya ve Asuman İnce Tunçer, *Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme ve Basit Yargılama* (Adalet, 2021), 104-105.

8 Baytaz (n 6) 247; Kocakale, (n 4) 97.

Bu başlık çerçevesinde ele alınması gereken bir başka husus, yapılan değişiklik⁹ öncesi zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına elverişli olan dosyalar açısından değişiklikte birlikte ne şekilde hareket edilmesi gerekliliğidir¹⁰. Başka bir ifadeyle 7331 sayılı Kanun'a kadar teselsül etmiş suçlar açısından TCK m. 43/1 mi uygulanacak yahut bu hüküm göz önünde bulundurulmadan mı süreç tamamlanacaktır? Örneğin, 2019 ve 2021 yılları arasında ruhsatsız olarak işlettiği kahvehaneinin mühürlenmesine rağmen her defasında mühür bozarak faaliyetlerine devam eden fail açısından 7331 sayılı Kanun sonrası nasıl bir uygulama yapılacaktır?

Kanaatimizce yukarıdaki tartışma açısından TCK m. 7/2'de öngörülen lehe uygulama ilkesi ekseninde bir değerlendirme yapılmalıdır. Zira seri muhakeme usulü, karma bir nitelik arz etmekte olup hüküm kurulurken etki ettiği kurum açısından maddi ceza hukuku¹¹; soruşturma açısından olumlu bir muhakeme şartı olması bakımından ise muhakeme hukuku özellikleri taşımaktadır¹². Bu suretle somut olay çerçevesinde 7331 sayılı Kanun'un öncesi ve sonrası ele alınarak karşılaştırma yapılmalıdır. Bu karşılaştırma yapılırken önceki ve sonraki bütün hükümler olaya ayrı ayrı uygulanır ve akabinde ortaya çıkan sonuçlardan lehe olanı bulunur¹³. Aynı örnek üzerinden açıklama yapılacak olursa 7331 sayılı Kanun öncesinde teselsüldeki suçlar açısından ya ayrı ayrı talepname düzenlenecek yahut genel soruşturma usulüne göre soruşturma ve kovuşturma yapılarak zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır.

Somutlaştırılacak olursa mühür bozma fiilinin üç defa icra edildiği ve her bir fiil açısından alt sınırdan cezanın belirlendiği varsayımında ilk ihtimalde; altı aylık hapis cezası üzerinden ayrı ayrı talepname düzenlenecek ve bu cezalarda yarı oranında indirim yapılacaktır. İkinci ihtimalde ise genel soruşturma usulü sonrası alt sınırdan uzaklaşarak bir yıllık hapis cezasına hükmedilebilecek ve bu ceza, dörtten birinden dörtte üçüne kadar arttırılabilecektir¹⁴. 7331 sayılı Kanun sonrasında ise seri muhakeme usulüne dayalı olarak Cumhuriyet savcısı, alt sınırdan uzaklaşarak bir yıllık hapis cezasını dörtten birinden dörtte üçüne kadar arttıracak ve nihayetinde yarı oranında indirim uygulayacaktır.

2. 7331 SAYILI KANUN SONRASI

CMK m. 250/4'ün meri halinde “...koşulları bulunduğu takdirde zincirleme suça ilişkin hükümler uygulandıktan sonra...” düzenlemesine yer verilmiş ve katalog içi suç açısından zincirleme suça ilişkin şartların sağlanması halinde ceza artırımı yapılabileceği kabul edilmiştir. Bu değişikliğin gerekçesinde ise “...uygulamada zincirleme suçlarda seri muhakeme usulünün uygulanıp uygulanmayacağı

9 Bkz: Aşağıda I, A, 2.

10 Zira seri muhakeme usulünün yürürlüğe girmesinden itibaren 2021 yılındaki düzenlemeye kadar açılan dosyaların tamamı kesinleştirilmemiştir.

11 Yavuz Erdoğan, ‘Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü’ 2020 18(209) Legal Hukuk Dergisi 1995.

12 Karakehya ve Tunçer (n 6) 18-19; Tülay (n 1) 118.

13 İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (17. Bası, Seçkin 2021) 144-146; Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (14. Bası, Seçkin 2021) 80-81.

14 Belirlenen cezalar açısından uygulamadaki kararlardan hareketle varsayım dayalı bir tespit bulunulmuştur.

konusunda yaşanan tereddütlerin giderilmesi amaçlanmaktadır.” şeklinde tespit edilmiştir¹⁵. Böylelikle Cumhuriyet savcısı ilgili suç açısından öncelikle TCK m. 61/1'deki ölçütlerden hareketle bir ceza belirleyecek, akabinde bu cezada *dörtte birinden dörtte üçüne* kadar olabilecek şekilde bir artırımı yapacak ve nihayetinde seri muhakeme usulünün imkân tanıdığı *yarı oranında indirim*i gerçekleştirerek yaptırımı belirleyecektir¹⁶. Örneğin, farklı zamanlarda bahis oynama amacıyla yasadışı olan araba yarışlarına katılan bir kimse açısından trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçu (TCK m. 179/2) çerçevesinde talepname düzenlenecek olması halinde ilk olarak *üç ay ile iki yıl* arasında bir ceza belirlenecektir¹⁷. Bu cezada ise TCK m. 43 gereği artırımı yapılacak ve nihayetinde yarı oranında indirimle süreç tamamlanmış olacaktır.

Seri muhakeme usulüne tabi bir suç açısından hukuki kesintinin varlığı halinde ne şekilde hareket edileceği belirsizdir. Somutlaştırmak gerekirse zincire tabi suçlardan birisi açısından talepname düzenlenmişse bu takdirde hukuki bir kesintiden söz edilecek midir? Genel soruşturma usulü açısından Yargıtay kararlarına bakıldığında ilgili suça ilişkin olarak iddianamenin düzenlenmiş olması, hukuki bir kesinti yaratmakta olup iddianame düzenlenen ilgili fiil/fiiller ile bu belgenin düzenlenmesinden sonraki fiil/fiiller arasında zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasını engelleyecektir¹⁸. Bu noktada Cumhuriyet savcısı tarafından önceki fiil/fiiller açısından talepname düzenlenmesi halinde kesintiden söz edebilmek için kanaatimizce taleptamenin hukuki niteliği değerlendirilmelidir.

Talepname, gerekli şartların varlığı halinde Cumhuriyet savcısı tarafından hazırlanarak birtakım hususları içeren ve görevli/yetkili mahkemeye sunulan bir belgedir¹⁹. Soruşturma konusu fiil ile faili, isnat olunan hükümleri ve hatta uygulanacak yaptırımı kapsamasından mütevellit, iddianameyle oldukça benzerlik gösteren taleptamenin hukuki niteliği tartışmalıdır. Talepname; ilk görüşe göre iddianame ile aynı nitelikte iken²⁰; ikinci görüşe göre iddianame yerine geçen belgeyle benzerdir²¹.

15 Bkz: 7331 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Adalet Komisyon Raporu m. 22, T: 28. 06. 2021, Dönem: 27, Yasama Yılı: 4, Erişim Tarihi: 06. 06. 2022.

16 Ozancan Belci, *Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü* (Yetkin, 2021) 123.

17 2021 yılında yayınlanan istatistiklerde seri muhakeme usulü açısından Türkiye genelindeki dosyaların %66'sından fazlasını oluşturan suç, trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçudur (TCK m. 179/2-3).

18 “...Yapılmakta olan soruşturma sonucunda toplanan delillerin failin suçu işlediği yönünde yeterli şüphe oluşturması üzerine Cumhuriyet savcısınca şüpheli hakkında CMK'nın 170. maddesi uyarınca iddianamenin düzenlenmesiyle hukuki kesinti oluşmaktadır. İddianamenin düzenlenmesiyle olaylar arasında hukuki kesinti olduğundan iddianamenin düzenlenmesinden sonra devam eden eylemler ise başka bir ceza soruşturmasının konusunu oluşturacaktır. Başka bir anlatımla sanık hakkında iddianame düzenlendikten sonra, sanık tarafından aynı suçun tekrar işlenmesi durumunda, yeni ve ayrı bir suç söz konusu olacaktır.”; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E 2019/438 K 2021/305, 24. 06. 2021. Benzer yönde kararlar için bkz: Yargıtay 9 CD, E 2020/1447 K 2020/164, 01. 06. 2020; Yargıtay 9 CD, E 2021/198 K 2021/2260, 14. 04. 2021.

19 Sertaç Işıka, ‘General Evaluation of Serial Trial Procedure in Turkish Criminal Procedure Law’ (2021) 16(45) Ceza Hukuku Dergisi 157, 169; Zahit Yılmaz ve Özge Apış, ‘Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi’ (2020) 26(1) 2020, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 62, 78; Ercan Yaşar, ‘Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü’, (2020) 0(65) 2020 Adalet Dergisi 255, 23.

20 Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (9. Bası, Seçkin 2021) 874; Yavuz, (n 3) 287.

21 Sevdiren (n 1) 597; Taşkın (n 22) 62; Enes Köken, ‘Soruşturma Evresinin Kör Noktası: İddianame Yerine Geçen Belge’ (2021) 16(174) Terazi Hukuk Dergisi 250, 260. Ancak yazar, eserinde taleptamenin asıl olarak karma bir özellik taşıdığını ifade etmiştir.

Başka bir görüşe göre bu belge, *sui generis* nitelik taşımaktadır²². Diğer bir görüşe göre ise ceza kararnamesi niteliği arz etmektedir²³. Kanaatimizce talepname; delilleri içermemesi sebebiyle iddianameden; dava açma özelliği taşımamasından ötürü ceza kararnamesinden ve savcılık tarafından düzenlenmesi sebebiyle iddianame yerine geçen belgeden farklılaşmakta ve kendine özgü bir nitelik taşımaktadır²⁴.

Hukuki kesinti; af, mahkûmiyet veya düşme kararı gibi çoğu zaman bir aşamayı sonlandıran muhakeme işlemlerinin, suç işleme kararını farazi olarak ortadan kaldırmasıyla teselsüle ket vurmasıdır²⁵. Fonksiyonel olarak talepname düzenlenmesinin de bir makamın kendi yükümlülüğünü tamamlama işlemi olduğu ifade edilebilir²⁶. Bu suretle kanaatimizce tıpkı genel soruşturma usulünde olduğu gibi seri muhakeme usulü açısından da Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen belge ile hukuki kesintinin gerçekleşeceği kabul edilmelidir. Ancak yönetmelikte şüphelinin aynı gün mahkemeye yönlendirileceği²⁷ ve uygulamada sürecin, amacına uygun bir şekilde oldukça hızlı tamamlanmasından ötürü bu minvaldeki bir sorunun gündeme gelmesi oldukça düşük ihtimaldir. Nihayetinde tamamlanmış bir seri muhakeme sürecinden sonra gerçekleştirilen fiiller açısından da zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağını ifade etmek gerekir.

B. AYNI NEVIDEN FİKRİ İÇTİMA

Aynı neviden fikri içtima, tek fiille aynı suçun birden fazla kişiye karşı işlenmesi olup failin cezasını dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılması sonucunu doğurur²⁸. Lakin aynı neviden fikri içtimadan söz edebilmek için fiil, farklı konular üzerinde gerçekleşmelidir²⁹. Seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi mümkün olan suçlar incelendiğinde Türk Ceza Kanunu'ndan seçilen suçların çoğunluğunun, topluma ve devlete karşı suçlar başlıkları altında düzenlenmekte olduğu görülmektedir³⁰. Belirlenen suçların neredeyse tamamının, gerçek kişilere karşı işlenemeyeceği³¹ ve mezkûr suçların, mağdurlarının toplumu oluşturan herkes olduğu kabul edilmektedir³². Yine

22 Belci (n 13) 134; Yılmaz ve Apiş (n 16) s. 64. Taşkın'a göre talepname, hüküm yerine geçen belge olarak ifade edilebilir. Bkz: Şaban Cankat Taşkın, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü* (Adalet, 2020) 20.

23 Baytaz (n 6) 258.

24 Belci (n 13) 133-134.

25 "...mahkûmiyet hükmü, şikayetten vazgeçme üzerine verilen düşme kararı ve af yasasında olduğu gibi iddianamenin düzenlenmesi de hukuki kesinti oluşturmaktadır.", Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E 2012/1244 K 2012/1775, 18. 09. 2012.

26 Kocakale (n 4) 29; Çağlar (n 5) 87.

27 **Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği Madde 10/9** – Şüphelinin teklifi müdafii huzurunda kabul etmesi halinde şüpheli, aynı gün mahkemeye yönlendirilir.

28 Neslihan Göktürk, 'Suçların İçtima', (2014) 2(1-2) Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi 44; Özgenç (n 10) 688; Koca ve Üzülmöz (n 10) 540.

29 Göktürk (n 28) 55; Özgenç (n 10) 688; Koca ve Üzülmöz (n 10) 541.

30 Mustafa Özen, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri* (5. Bası, Adalet 2020) 969.

31 Yenisey ve Nuhoglu (n 17) 876; Aygörmöz ve Korkmaz (n 1) 11; Yavuz (n 3) 252.

32 Bu suçları, mağdursuz suçlar olarak adlandıran görüş için bkz: Yenisey ve Nuhoglu (n 17) 872.

katalogda yer alan ve özel kanunlarda düzenlenen suç tipleri bakımından da mağdurun belirli bir kimse olmadığının ifade edilmesi mümkündür³³.

Yukarıdaki ifadenin aksine değerlendirmede bulunulabilecek suç tipleri açısından ise doktrinde tartışmalar bulunmaktadır³⁴. Örneğin, başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçu çerçevesinde bir görüşe göre mağdur, kimlik bilgileri kullanılan gerçek kişi iken³⁵; diğer görüşe göre adliye veya adli mekanizmadır³⁶. Yine gürtlüye neden olma suçu açısından belirlenebilir kişilerin de mağdur olabileceği ifade edilmiştir³⁷. CMK m. 250/8-b ve CMSMY m. 12/1-b'de “*mağdur veya suçtan zarar görenlerin kimliği...*” ibaresine yer verilmiştir. Mevzubahis ibareden kanun koyucunun, bazı suçlar açısından gerçek kişilerin mağdur olabileceğini kabul ettiği anlaşılabilir gibi bu düzenlemelerin, kataloğa sonradan eklenecek suçlar açısından da getirilmiş olabileceği şeklinde de yorum yapılabilir.

CMK m. 250/1'de yer alan suç tipleri, toplumu oluşturan herkese karşı işlenen suçlardan olmasından mütevellit bu suçlar tek bir fiille birden fazla kez işlenemeyecektir³⁸. Mağdur yönünden tartışmalı olan suçlar bakımından ise suçların konusu sebebiyle tek fiille, birden fazla aynı suç işlenemeyecektir. Örneğin, tek fiille birden fazla su arkının yolunun değiştirilmesi mümkün gözükmemektedir³⁹. Yine bir kimse, kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla doğası gereği aynı anda iki farklı kişiye ait kimlik bilgilerini kullanamayacaktır. Bu suretle kanaatimizce meri düzenlemedeki katalog suçlar açısından aynı neviden fikri içtimain uygulanabilmesi mümkün gözükmemektedir.

II. SERİ MUHAKEME USULÜNDE FARKLI SUÇLAR AÇISINDAN İÇTİMA

A. KATALOG DIŞI SUÇLARLA BİRLİKTE İŞLENMESİ

Seri muhakeme usulünün amacı, ispatlanması nispeten daha kolay olan suçlar açısından sürecin hızlı bir şekilde tamamlanması⁴⁰ olsa da bazı hallerde CMK m. 250/1'de yer alan suçlar, başka bir

33 Baytaz (n 6) 238; Işıka (n 16) 163. Bu suçların uygulamada çokça karşılaşılan suç tipleri olmadığı yönünde bkz: Gökhan Taneri, *Seri Muhakeme Usul-Şartlar-Suçlar ve Hüküm ve Basit Yargılama Usulü* (2. Bası, Seçkin 2021) 99.

34 Bu suçlar; hakkı olmayan yere tecavüz (154/2-3), genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (TCK m. 170), ve başkasına ait kimlik ve kimlik bilgilerinin kullanılmasıdır (TCK m. 268).

35 Kocakale (n 4) 71; Çağlar (n 5) 43.

36 Mustafa İberyay Arıkan, 'Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu' (2016) 65(4) Ankara Barosu Dergisi 1061, 1074; Sevdiren (n 1) 586-587.

37 Beşir Babayiğit ve Abdullah Enes Karacan 'Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri', (2020) 8(16) Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 863.

38 “...Aynı neviden fikri içtimadan söz edilebilmesi için 1 – Hareket ya da fiilin hukuki anlamda tek olması, 2 – Birden fazla suçun işlenmiş olması, 3 – İşlenen birden fazla suçun “aynı suç” olması, 4 – Bu suçların mağdurlarının farklı olması gerekmektedir. Bu dört şart birlikte gerçekleştiğinde, faile tek ceza verilecek, ancak bu ceza artırılacaktır.”, Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E 2018/33 K 2021/288, 17. 06. 2021, <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi: 13. 05. 2022. Aynı yönde bkz: Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E 2017/911 K 2021/291, 17. 06. 2021, <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi: 13. 05. 2022.

39 Esasında TCK m. 154/3 çerçevesinde özel kişilere ait suların mecrasının değiştirilmesi de cezalandırılmaktadır. Bkz: Babayiğit ve Karacan, n(37) 863. Lakin bu noktada asıl tartışma, birden fazla su arkının yolunun değiştirilmesinde elverişli olabilecek tek bir fiilin bulunup bulunamamasıdır. Yine TCK m. 154/2 ve m. 154/3'ün istisnailiğine ilişkin bkz: Taşkın (n 22) 24.

40 Olgun Değirmenci, 'Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü (CMK m. 250)' (2020) Ankara Batı Adliyesi

suçla birlikte işlenmiş olabilir. Örneğin, müteaddit defa ateş ederek bir kimseyi tehdit eden ve genel güvenliği kasten tehlikeye sokan fail açısından farklı neviden fikri içtima gündeme gelecektir. Yine sahte parayı kabul ettikten sonra bu parayla dolandırıcılık suçu işleyen bir kimse açısından iki ayrı fiilden cezalandırma yapılacaktır.

İşte mezkûr örneklerde olduğu gibi günlük hayatta da sıklıkla katalogda yer alan suç ile katalog dışı bir suçun birlikte işlenmesi söz konusudur. Bu nitelikteki somut olaylarda Cumhuriyet savcısı tarafından ne tarz bir uygulama gerçekleştirileceği 2021 yılına kadar normatif olarak düzenlenmemiştir. Böylelikle doktrinde çeşitli görüşler yer almakta ve farklı uygulamalar önerilmektedir.

1. KATALOG DIŞI SUÇLAR İLE FARKLI NEVIDEN FİKRİ İÇTİMA

Farklı neviden fikri içtima müessesesi gereği failin, tek fiille birden fazla farklı suçu işlemesi ihtimalinde uygulanacak yaptırım, en ağır suç açısından belirlenen ceza olacaktır⁴¹. Seri muhakeme usulünün uygulanmasıyla birlikte katalog bir suçun, katalogda yer almayan bir suçla arasındaki ilişki, farklı neviden fikri içtima niteliğinde ise Cumhuriyet savcısının hangi usule başvuracağı noktasında tereddüt yaşanıyordu. 7331 sayılı Kanun ile getirilen değişikliğe kadar doktrinde ağırlık görüşü, failin yalnızca cezası daha ağır olan suçtan dolayı cezalandırılacağını belirterek muhakemenin, genel usule göre ilerlemesi gerektiği kanaatine varmıştır⁴². Diğer görüşe göre CMK m. 250'de bir istisnaya yer verilmemesi ve her bir suçun esasında bağımsızlığını koruduğu gerekçeleriyle katalog suç açısından seri muhakeme usulü uygulanacak, kataloğa girmeyen suç açısından ise genel usule göre süreç tamamlanacaktır⁴³.

Örneğin, illegal bir şekilde kumarhane işleten bir kimsenin, aynı zamanda bu mekânın muhtelif yerlerini uyuşturucu kullananlara tahsis etmesi halinde tek fiille hem kumar oynanması için yer sağlama hem de uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçları işlenmiş olacaktır. Bu durumda birinci görüşe göre iddianame düzenlenerek kovuşturma sonucunda yalnızca uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçundan dolayı ceza verilmesi gerekir iken; diğer görüşe göre kumar oynanması için yer sağlama suçundan talepname, uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçundan ise iddianame düzenlenmesi şeklinde uygulama gerçekleştirilmelidir⁴⁴.

7331 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte CMK m. 250/11'e "*Seri muhakeme usulü, bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde*

Dergisi 16, 17; Yenisey ve Nuhoglu (n 17) 874; Yavuz (n 3) 252; Şahin ve Göktürk (n 1) 580. Suçların katalog şeklinde belirlenmesine yönelik eleştiri için bkz: Erdoğan (n 11) 2030.

41 Göktürk, (n 28) 45; Özgenç (n 10) 694-696; Koca ve Üzülmöz (n 10) 550.

42 Karakehya ve Tunçer (n 6) 107; Tülay (n 1) 125; Yaşar (n 16) 263; Aldemir (n 5) 36; Çağlar (n 5) 45. Babayiğit ve Karacan (n 37) 862. Özen ise yalnızca sorunu tespit etmekle yetinmiştir. Bkz: Özen, (n 40) 972.

43 Değirmenci, Seri Muhakeme Usulü (n 34) s. 20; Atalay (n 3) 667; Baytaz (n 6) 246. Ancak *Baytaz*, bu durumda seri muhakeme usulünden beklenen faydanın sağlanamayacağını ifade etmiştir. Bkz: *ibid.* *Işıka* ise bu aşamada artık seri muhakeme usulünün uygulanma zorunluluğu olmadığını ve genel muhakeme usulüne başvurulması gerektiği kanaatindedir. Bkz: *Işıka* (n 16)167.

44 Taneri (n 29) 50.

uygulanmaz.” şeklinde bir cümle eklenmiş olup bu değişikliğin gerekçesi, “*uygulamada yaşanan sorunların önüne geçmenin amaçlanması*” olarak ifade edilmiştir⁴⁵. Artık farklı neviden fikri içtima halinde katalog dışı suç, katalog suçu beraberinde götürecektir ve CMK. 250’nin zorunluluğunu ortadan kaldırmış olacaktır. Böylelikle yukarıdaki örnek açısından genel soruşturma usulü takip edilecek ve kovuşturma sonrasında yalnızca uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçundan ceza verilecektir. Nihayetinde mezkûr değişiklik öncesi gerçekleştirilen fiil açısından ne şekilde hareket edileceği değerlendirilmelidir. Burada lehe olan kanunun uygulanması kuralından mütevellit genel soruşturma usulü izlenmelidir. Zira yalnızca en ağır cezayı gerektiren suçtan verilecek ceza, bir suç açısından talepname düzenlemesi diğer suç açısından iddianame düzenlenmesi sonucu uygulanacak cezalara nazaran failin lehine sonucu doğurmaktadır.

2. KATALOG DIŞI SUÇLAR İLE GERÇEK İÇTİMA

Ceza hukukunda failin fiilinin, tek olmadığı durumlarda fikri içtima gündeme gelmeyecek ve işlenen her suçtan dolayı ayrı ayrı cezalandırma yapılacaktır. Her ne kadar işlenen suçlar arasında fiil tekliği açısından bir ilişki olmasa da muhakeme hükümleri gereği bir birliktelikten söz edilebilir. Meri düzenlemeye göre seri muhakeme usulünün kapsamında olmayan bir suçun, katalog suçla birlikte işlenmesi sonucunda tüm suçların genel usule göre soruşturulup kovuşturulacağı kabul edilmektedir. Lakin suçlar arasındaki birlikteliğin, nasıl bir nitelik arz ettiği izaha muhtaçtır. Bu suretle mezkûr düzenlemede yer alan “*birlikte işlenme*” ibaresinin; salt fikri içtimayı mı nitelendirdiği yahut bir tür bağlantıyı mı karşıladığı değerlendirilmelidir⁴⁶.

CMK’da *suçların birlikte işlenmesi* ibaresini içeren hükümlerin gerekçeleri incelendiğinde herhangi bir açıklamaya rastlanmamaktadır. Doktrinde ilgili ibarenin yorumlanması açısından uzlaştırma kurumundaki 2019 öncesi düzenleme önerilmiş yahut esas alınmış⁴⁷ ve bu düzenlemeye yönelik yapılan değerlendirmelere paralel bir sonuca varılmıştır⁴⁸. Fakat bu değerlendirmeler, birbirinden farklı sonuçlar doğurmaktadır. Bir görüş, araç-amaç suç ilişkisini veya geniş anlamda bağlantının varlığı yeterli görmektedir⁴⁹. Diğer bir görüşe göre mevzubahis ibarenin, görünüşte ve fikri içtimayı karşıladığı kabul edilmelidir⁵⁰. Basit yargılama usulüne ilişkin düzenleme çerçevesindeki bir başka

45 “...*bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması*” ifadesinin değerlendirilmesi bakımından bkz: Aşağıda II, A, 2.

46 CMK m. 250/11’in son cümlesi, uygulamada yaşanan sorunların sona erdirilmesi amacıyla getirilmiştir. Bu düzenlemenin CMK m. 250’in ilk halinde yer almama gerekçesi açısından akla ilk olarak yeni bir uygulamada ortaya çıkabilecek problemlerin öngörülebilmesi gelebilecek olsa da kanaatimizce bu varsayım isabetli değildir. Zira mevzubahis usulle aynı anda yürürlüğe giren ve bir kovuşturma usulü olan basit yargılama usulünün düzenlendiği CMK m. 251/8’de açıkça kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde genel usulün izleneceği açıkça kabul edilmiş ve gerekçesinde uygulamada yaşanan sorunların önüne geçmenin amaçlandığı belirtilmiştir. Lakin hem CMK m. 250 hem de m. 251 birlikte incelendiğinde “birlikte işlenme” ibaresinin kapsamı anlaşılammaktadır.

47 CMK m. 253/4 – ...*Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması hâlinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz.*

48 Olgun Degirmenci, ‘Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Yargılama Usulü (CMK m.251-252)’(2020) 15(161) Terazi Hukuk Dergisi 36, 44; Yavuz (n 3) 254; Yılmaz ve Apiş (n 16) 97; Çağlar (n 5) 46.

49 Erdal Yerdelen v.d., *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma*, (Adalet 2018) 160.

50 Bahri Öztürk, ‘7188 sayılı Kanunla Getirilen Ceza Muhakemesi Hukukuna İlişkin Yeni Düzenlemelere Toplu Bakış’ iç

görüş ise suçlar arasında aynı olay ekseninde ve zaman-mekân ölçütü çerçevesinde fiili bir bağlantının varlığını aramaktadır⁵¹.

Yargı kararlarına bakıldığında *Yargıtay 4. Ceza Dairesi*; zamansal anlamda sıkı yakınlığın, birliktelik açısından bir zorunluluk olduğunu kabul ederken⁵² *Ceza Genel Kurulu*, ilgili ölçüt bakımından yalnızca zamansal ve mekânsal yakınlıktan söz etmiş ve herhangi bir sınırlama getirmemiştir⁵³. Yine *basit yargılama usulünde birlikte işlenmiş olmama koşulu* açısından 2021 tarihli bir ceza dairesi kararının *Karşı Oy* gerekçesinde ise yoğunluğu önem taşımaksızın suçlar arasında irtibatın bulunması gerektiği ifade edilmiştir⁵⁴.

Gerek doktrindeki görüşler gerek yargı kararları incelendiğinde istikrarlı bir uygulamadan söz edilememektedir. Kanaatimizce *suçların birlikte işlenmesi* ibaresi bakımından ilk olarak *ceza muhakemesi anlamında tek fiil* gündeme gelmelidir. Burada öncelikle vurgulamak gerekir ki maddi ceza hukukundaki fiil ile ceza muhakemesi anlamında fiil⁵⁵ farklı anlamlar arz etmektedir⁵⁶.

Murat Balcı v.d. (edr), *Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer 102 Yaşında Tebliğler-Panel* (Adalet 2020) 105; Uğur Aşkın, Veysel Topuz ve Burak Bilge, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma*, (3. Bası, Adalet 2021) 233.

51 Mahmut Koca, 'Ceza Muhakemesinde Basit Yargılama Usulü' (2020) 7(2) İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 173, 181; Zafer İçer, 'Basit Yargılama Usulü(CMK m.251, 252)' (2020) 12(125) Fasikül Hukuk Dergisi, 6, 10.

52 "Suçların birlikte işlenip işlenmediği hususunun, suçlar arasında bağlantı bulunup bulunmadığı hususundan farklı olduğu kuşkusuzdur. Somut olayda, sanığın katılana önce telefonda hakarete bulunduğu, bu olaydan bir saat sonra ise katılanın yanına giderek tehditte bulunduğu ileri sürülmüş, yargılama sırasında hakaret suçundan beraat kararı verilmiş, tehdit suçundan ise mahkumiyet hükmü kurulmuştur. Her iki olayın meydana geliş biçimi, meydana geldiği yerler ve olaylar arasındaki zaman aralığı nazara alındığında eylemler arasında bağlantı olduğu ancak birliktelik bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu halde suçlar birlikte işlenmediğinden...".Yargıtay 4 CD, E 2018/7983 K 2019/1023, 24. 01. 2019, <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi: 17. 05. 2022. Benzer yönde bkz: Yargıtay 4 CD, E 2018/4424 K 2018/15161, 20. 09. 2018; Yargıtay 4 CD, E 2019/2301 K 2019/9622, 22. 05. 2019, <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi: 17. 05. 2022.

53 Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E 2018/112 K 2018/635, 13. 12. 2018, <http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 17. 05. 2022.

54 "...birlikte işlenmesi kavramından söz edilebilmesi için bu usule tabi suç ile tabi olmayan suç arasında az ya da çok bir irtibatın varlığı aranmalıdır. Suçların birlikte işlenip işlenmediğini belirlemek için, suçların nitelikleri, işleniş biçimleri, zamanı, işlendiği yer bir bütün halinde değerlendirilmelidir.", Yargıtay 10 CD, E 2020/20568 K 2021/2416, 22. 02. 2021, <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi: 18. 05. 2022.

55 Detaylı bilgi için bkz: Tuba Kelep Pekmez, *Ceza Muhakemesinde Fiil* (On İki Levha 2019) 216.

56 "Fiil kavramı; ceza muhakemesinde ve maddi ceza hukukunda kullanılan ortak bir kavram olmakla birlikte kullanıldığı alana göre içerik olarak farklılık arz etmektedir. Ceza muhakemesi anlamında fiil, uyuşmazlık konusu olay olup, muhakemenin konusunu oluşturan olayın bütününe ifade etmektedir. Maddi ceza hukukunda ise, belirli bir amaca yönelik, kişinin isteğine göre ve iradesine bağlı, dış dünyada etki doğuran icrai yahut ihmali bir insan davranışdır. Ceza muhakemesindeki fiil, maddi ceza hukuku anlamında tek bir fiilden oluşabileceği gibi birden fazla fiilden de oluşabilir. Bu itibarla ceza muhakemesindeki fiil kavramı, maddi ceza hukukundaki fiil kavramından daha geniş bir içeriğe sahiptir. Bununla birlikte, maddi ceza hukuku anlamındaki tek fiilin, ceza muhakemesinde birden fazla fiili oluşturması mümkün değildir. Ceza muhakemesinde Cumhuriyet savcısı, yapmış olduğu soruşturma sonucunda kaleme aldığı kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar veya iddianame ile uyuşmazlığın konusunu ve sınırlarını ortaya koymaktadır. Ceza muhakemesine konu edilen fiilin aynı olup olmadığının tespitinde de iddianame veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararda belirtilen olaylar bütününe esas alınması gerekmektedir. Buna göre fiilin aynı olup olmadığı, iddianame ve kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararda yer alan fiilin işlendiği yer, fiilin süresi, zamanı, kullanılan araçlar, kullanılma biçimleri belirtilmek suretiyle bireyselleştirilerek ve tanımlanan olaylar göz önünde bulundurularak belirlenecektir. Fiilin aynı olup olmadığının belirlenmesinde Cumhuriyet savcısınca yapılan hukuki nitelendirmenin bir önemi bulunmamaktadır...". Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E 2016/984 K 2020/400, 06. 10. 2020, <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi: 20. 05. 2022.

Ceza muhakemesinde fiil; *zaman, mekân, araç, mağdur, konu ve hareket unsurlarından oluşan olgu/ olaylar silsilesini* ifade eder⁵⁷. Lakin fiilin tekliği tespiti, tek başına yeterli olmayacaktır. Zira CMK'nın ilgili hükümlerindeki “*birlikte*” lafzı, bu usullerin amacıyla birlikte değerlendirilmelidir. Uzlaştırma, seri muhakeme ve basit yargılama usulleri, onarıcı adalet izleri taşıyan ve önemi görece düşük suçlar açısından sürecin daha çabuk ve daha az maliyetli tamamlanması için getirilen yöntemlerdir⁵⁸. Ceza politikası çerçevesinde katalog suçlar, toplum açısından basit bir ihlal niteliği taşısa da⁵⁹ suçların çokluğu halinde kamu düzeninin ihlalindeki tesir artmış olacaktır. Bu suretle kanun koyucu; katalog dışı suçun devreye girdiği durumlarda şüpheli/sanığı, bu yöntemlerden mahrum bırakmak istemiştir⁶⁰. Böylelikle mevzubahis ibarenin, sübjektif bir anlam da içerdiği ifade edilebilir.

Sübjektif ölçütün ise “*araç-amaç suç ilişkisi*” ekseninde incelenmesi isabetli olacaktır⁶¹. Lakin bunun yanında ceza muhakemesi anlamında fiilden kaynaklı zaman-mekan ölçütü de göz önünde bulundurulmalı ve özel usullerin uygulanamaması için mezkur ölçütlerin kümülatif olarak varlığı tespit edilmelidir.

Böylelikle CMK m. 250 (ve hatta CMK m. 251 ve m. 253) kapsamında ceza muhakemesi anlamında tek fiilin varlığını tespit ettikten sonra suçlar arasında *araç-amaç ilişkisi ve zaman-mekân yakınlığı* aranmalıdır. Bu noktada hâkim tarafından belirlenmesi gereken sübjektif bir bağın, Cumhuriyet savcısı tarafından tespit edilecek olması sebebiyle bir eleştiri getirilebilir. Lakin kanun koyucunun verdiği yetkiyle yaptırımı belirleyebilen süjenin, bu sübjektif bağın varlığını da değerlendirebilmesi çelişki arz etmeyecektir.

Tüm bu açıklamalardan sonra görüş farklılıklarının pratik sonucu şu şekildedir: suçların birlikte işlendiği varsayımında her iki suç da genel usule göre soruşturulup kovuşturulacak, birlikte işlenmediği ihtimalinde ise katalog içi, suç seri muhakeme usulüne; katalog dışı suç, genel usule tabi olacaktır. Örneğin, hasmının yanına giderken üzere ruhsatsız bir silah taşıyan ve hasmını gördüğü anda yaralama fiilini gerçekleştiren fail açısından araç-amaç suç ölçütünden hareketle birlikte işlenmeden bahsedilebilir. Fakat hasmına ulaşmadan önce tesadüfen çıkan kavgada gerçekleştirilen silahla yaralama fiili açısından aynı sonuca varılmayacaktır. Bu durumda ilk örnek açısından her iki suç da genel usule tabi olacak iken; ikinci olayda ruhsatsız silah taşınma fiili seri muhakeme usulüne; kasten yaralama fiili ise genel usule göre soruşturulacaktır.

Nihai olarak bu başlıkta 7331 sayılı Kanun öncesi birlikte işlenen ve gerçek içtima uygulanacak olan suçlar açısından ne şekilde uygulama yapılacağı incelenmelidir. Doğrudan ifade etmek gerekir

57 Kelep-Pekmez (n 49) 250.

58 Öztürk (n 44)101; Baytaz (n 6) 231; İçer (n 45) 6; Aşkın, Topuz ve Bilge(n 44) 28.

59 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Adalet Komisyon Raporu, Karar Tarihi 07/10/2019.

60 “İtiraz konusu kural uyarınca uzlaşma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmiş olması halinde, uzlaşma kapsamına alınmamış olması anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun takdirindedir. Öte yandan, kanun koyucu, farklı hukuksal konumda olan kişileri farklı yaptırımlara tabi tutabilir..”, Anayasa Mahkemesi, E 2013/20 K 2013/50, 12. 05. 2013.

61 Bu ölçütü, birlikteliğin bir türü olarak değerlendiren görüş için bkz: Yerdelen v.d. (n 43) 160.

ki ilgili dönemde işlenen bu suçlar açısından ayrı ayrı usuller işletilmelidir⁶². Bunun nedeni; “*seri muhakeme usulü, bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde uygulanmaz.*” hükmünden kaynaklanan şartın, fail açısından daha aleyhe bir sonuç doğurmasıdır. Diğer bir deyişle normatif bir engelin olmadığı dönemde fail, katalog suç açısından seri muhakeme usulünden yararlanabilecek iken; meri düzenlemeden mütevellit katalog dışı bir suç usulüne muhatap kılınacaktır.

B. KATALOG İÇİ SUÇLARIN BİRLİKTE İŞLENMESİ

CMK m. 250/11’de yapılan değişiklik sonucunda katalog suçların, katalog dışı suçlarla birlikte işlenmesi halinde uygulamada yaşanan sorunların önüne geçilmiş olsa da kanaatimizce bu hükümle yeni bir sorun ortaya çıkmıştır: Katalog içi suçların birlikte işlenmesi halinde ne şekilde hareket edilebilir/edilmelidir? Bu husus çerçevesinde ayrı başlık altında değerlendirmelerde bulunmanın daha isabetli olduğu kanaatindeyiz. Nihayetinde belirtmek isteriz ki katalog içi suçlara verilecek örneklerde farklı neviden fikri içtima açısından fiilin tek olma hususuna dair mevcut tartışmalara değinilmeyecektir.

III. KATALOG İÇİ SUÇLARIN BİRLİKTE İŞLENMESİ SORUNU

A. NORMATİF BİR DÜZENLEMENİN OLMAMASI

Seri muhakeme usulündeki katalog suçlar incelendiğinde yaklaşık on beş tane suçun, bu usule tabi olduğu anlaşılmaktadır. Günlük hayatta mevzubahis suçlar, bazen maddi ceza hukuku anlamında tek bir fiil bazen de ceza muhakemesi anlamında tek fiille işlenmiş olabilir. Kanun koyucu, bu haller bakımından herhangi bir normatif düzenlemeye yer vermemiştir.

CMK m. 250’nin ilk halinden 2021 değişikliğine kadar olan süreç açısından bir değerlendirme yapıldığında seri muhakeme usulünde suçların çokluğu durumunun unutulduğu akla gelebilir. Lakin ilgili usulle aynı anda yürürlüğe giren basit yargılama usulü çerçevesinde açıkça bir düzenleme⁶³ yapılması bu ihtimali ortadan kaldırmaktadır. Nitekim 2021 yılında yapılan değişikliğin gerekçesinde de bu hususa yer verilmiştir. Değişiklikle birlikte birden fazla olan suçlardan birisi katalog dışı ise seri muhakeme usulü yokmuş gibi bir süreç izlenmesi söz konusudur.

Seri muhakeme usulü çerçevesinde normatif açıdan asıl eksiklik, katalog suçların çokluğu halinde gerçekleştirilecek uygulamanın belirlenmemesidir⁶⁴. Bu belirsizlik ise oldukça önemli iki sorun yaratmaktadır. Bunlardan birisi, katalog suçların; farklı neviden fikri içtima ilişkisinde tek bir

62 Değirmenci, *Seri Muhakeme Usulü* (n 34) 20; Atalay (n 3) 667; Tülay (n 1) 125. Aksi yönde bkz: Işıka (n 16) 167; Erdem ve Şentürk (n 1) 587.

63 CMK m. 251/8 – *Basit yargılama usulü, bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde uygulanmaz.*

64 Çağlar (n 5) 73.

talepname üzerinden hareket edilip edilemeyeceği problemidir. İkincisi ise birlikte işlenen katalog suçlarda ayrı ayrı talepname mi düzenleneceği yoksa genel usule mi başvurulacağı sorunudur.

B. BİRLİKTE İŞLENEN KATALOG İÇİ SUÇLARDA ÇEŞİTLİ UYGULAMALAR

1. KATALOG İÇİ SUÇLARDA FARKLI NEVİDEN FİKRİ İÇTİMA

Katalog suçlarda farklı neviden fikri içtima uygulaması açısından bir farazi örnek bir de yargı kararına konu olmuş bir olay üzerinden gitmenin daha anlaşılır olacağı kanaatindeyiz:

“Kooperatifi denetlemeye gelen personel tarafından ticari defterlerin istenmesi üzerine yönetim kurulu üyesi K, gerçekte öyle bir olay olmamasına rağmen “bu belgeler, yakın zamanda çıkan yangında ziyan olmuştur.” şeklinde beyanda bulunarak tutanağı bu şekilde düzenletir.”

“Yapılan denetimde H'nin sahibi olduğu kiraathanede tombala makinası, pullar ve diğer kumar malzemeleri ele geçirilmiştir”.⁶⁵

İlk olay açısından K'nın, tek fiille Kooperatif Kanunu Ek m. 2'de yer alan suçu ve resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunu işlediğinden söz edilebilir⁶⁶. İkinci olayda ise H'nin, 1072 sayılı Kanun'da yer alan suç ile kumar oynanması için yer ve mekân sağlama suçunu gerçekleştirdiği kabul edilebilir⁶⁷. Bu olaylardaki tüm suçlar tek fiille gerçekleşmiş olup CMK m. 250 kapsamında kalmaktadır.

Yukarıdaki olaylarda Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma aşamasının sonunda nasıl bir uygulama gerçekleştirilecektir? Normatif düzenlemenin yoksunluğundan hareketle iki farklı sonucu varılabilir. Bunlar; ayrı ayrı talepname düzenlenmesi ve yalnızca cezası daha ağır olan suçtan tek talepname düzenlenmesidir.

Katalog suçların farklı neviden fikri içtima ilişkisine girmesi halinde kanaatimizce uygulama, şüphelinin lehine olacak şekilde gerçekleştirilmeli ve yalnızca cezası ağır olan suçtan tek talepname düzenlenmelidir. Zira bu suç tipleri açısından sürecin hızlı bir şekilde tamamlanması arzulanmış ve bu doğrultuda bir katalog oluşturulmuştur. Bu katalog, seri muhakeme usulünün amacı noktasında ihlalin boyutunu sınırlamakta olduğundan şüphelinin, farklı neviden fikri içtimadan yararlanmasına engel olunmamalıdır. Keza tek fiil ile farklı katalog içi suçların işlenmesi durumda iki ayrı talepnameden işlem yapılması, hem maddi ceza hukukunda fiil hem de ceza muhakemesi anlamında fiil anlayışıyla bağdaşmayacaktır.

65 Yargıtay 8 CD, E 2018/743 K, 2020/12448, 03. 06. 2020, <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi: 24. 05. 2022

66 KK Ek m.2'deki suçun cezası; *üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beş yüz güne adli para cezası* iken resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu açısından bu aralık, *üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası* şeklindedir.

67 1072 sayılı Kanun m.2'deki suçun cezası; *bir yıldan beş yıla kadar hapis ve yüz günden bin güne kadar adli para cezası* iken kumar oynanması için yer ve imkân sağlama suçu açısından bu aralık, *bir yıldan üç yıla kadar hapis ve iki yüz günden aşağı olmamak üzere adli para cezası* şeklindedir.

CMK m. 250 olmasaydı yalnızca cezası ağır olan suçtan cezalandırılacak kimsenin, gerekli şartların gerçekleştirilmesi halinde yarı oranında indirimden mahrum bırakılmaması gerekir. Böylelikle somut olaylar açısından cezası ağır olan suç üzerinden yarı oranında indirim gerçekleştirilmelidir⁶⁸. Lakin ifade etmek gerekir ki yaptırım belirlenirken TCK m. 61 çerçevesinde alt sınırdan uzaklaşmalıdır.

2. KATALOG İÇİ SUÇLARIN BİRDEN FAZLA FİİLLE İŞLENMESİ

Birden fazla fiille yakınlık oluşturacak şekilde işlenen katalog içi suçlar (gerçek içtima uygulanacak suçlar) açısından da örnekler üzerinden açıklama yapılacaktır:

“Asker eğlencesinde kutlama yapmak isteyen bir gruptaki A, fazlaca alkol aldıktan sonra arabaya binerek konvooya katılır. Alkolünde etkisiyle oldukça işlek bir caddede arabayı zikzak çizer bir şekilde kullanan A, ruhsatsız olarak taşıdığı silahı, camdan çıkararak 5 el ateş eder. Silah sesini duyan komşular, korkularından balkondan uzaklaşırlar.”

“Daha önce de “tombala” olarak tabir edilen kumar oyununun oynatılması ve ruhsatsız olması nedeniyle mühürlenerek kapatılan işyerinde, yine tombala oynatıldığı ihbarını alan güvenlik görevlilerinin 21.10.2011 günü saat 02.20’de yaptıkları kontrolde, sanığı tombala oynatırken yakaladıkları, sanık aynı gün saat 06.00’da alınan ifadesinde “6-7 aydır tombala oynatmaktayım, polis baskınlarında yakalanmamak için değişik adresleri kullanıyorum, T. B. ... sayılı yerdeki işyeri daha önce mühürlenmişti, burada uzun süredir tombala yapmadığımız için polisler gelmez diye düşündüm ve 20.10.2010 günü işyerinin kapısını açtım, tombala oynatmaya başladım....” diyerek ikrarda bulunduğu halde...”⁶⁹.

İlk olay bakımından A'nın; trafik güvenliğini tehlikeye sokma, ruhsatsız silah taşıma ve genel güvenliği kasten tehlikeye sokma suçlarını işlediği kabul edilebilir. İkinci olayda ise B açısından mühür bozma ve kumar oynanması için yer ve mekân sağlama suçları gündeme gelebilir. Birden fazla fiil ile gerçekleştirilen bu suç çokluğu durumu, tamamen CMK m. 250'nin kapsamında kalmaktadır.

Burada önemli olan husus, suçlar arasında belirli bir yakınlık olması halinde gerçekleştirilecek uygulamadır. Bunun nedeni, belirli bir yakınlık bulunmadan gerçek içtima ilişkisindeki katalog suçlar açısından doğası gereği ayrı ayrı talepname düzenlenecek olmasıdır.

Suçların birlikte işlenmesi halinin, hem fikri içtima hem de gerçek içtimayı kapsadığını ancak gerçek içtima açısından başkaca ölçütlerin arandığı hususunu yukarıda ifade etmiştik⁷⁰. Katalog suçların birlikte işlenmesi durumu da farklı neviden fikri içtimada olduğu gibi normatif olarak düzenlenmemiştir. Bu durumda suçlar açısından ya genel usule göre işlemler icra edilecek ya da seri muhakeme usulü çerçevesinde ayrı ayrı talepname hazırlanacaktır.

CMK m. 250/11'den hareketle bu eksikliğin, kıyas yoluyla giderebileceği ve suç çokluğu halinde genel usule başvurulması kabul edilebilir. Ancak kanaatimizce bu uygulama, isabetli olmayacaktır. Zira

68 Aksi yönde bkz: Aldemir (n 5) 43.

69 Yargıtay 11 CD, E 2013/21653 K 2014/9252, 13. 05. 2014, <www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi: 29. 05. 2022.

70 Bkz: Yukarıda II, A, 2.

muhakeme hukukunda kıyas serbestliğinin istisnaları bulunmaktadır. Bunlar; istisnai hükümler ve sınırlayıcı hükümlerdir⁷¹. Mevzubahis müessese karma nitelik taşıması ve CMK m. 250/11'in de istisnai bir özellik arz etmesi sebebiyle kıyas yapılamayacaktır. Böylelikle katalog suçların çokluğu durumunda bir birlikten söz edilebilse dahi seri muhakeme usulünün dışına çıkılmamalıdır. Nihayetinde somut örneklerden yola çıkarak bu gibi durumlarda ayrı ayrı talepname oluşturulmalıdır.

SONUÇ

Suçların çokluğu durumu, özel muhakeme usullerinde farklı uygulamalara başvurulmasına sebep olmaktadır. Anılan bu durum, seri muhakeme usulü açısından bilhassa zincirleme suç ve suçların birlikte işlenmesi halinde gündeme gelmektedir. Suçların birlikte işlenmesi lafzı, ceza muhakemesi hukukuna ait bir kavram olup farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Bu ibarenin evleviyetle farklı neviden fikri içtima kapsadığı ifade edilmelidir. Diğer durumlar açısından ise maddi ceza hukukunda fiil ve ceza muhakemesinde fiil ayırımından yola çıkılarak ve ilgili usullerin mahiyeti göz önünde bulundurularak ayrıca sübjektif bir bağ gerektiği kabul edilmelidir. Sübjektif bağ ise araç-amaç suç olarak ele alınmalıdır.

Sonuç olarak bu ibare, *birden fazla katalog suçun tek fiille işlenmesi, katalog içi ve katalog dışı suçların tek fiille işlenmesi, araç-amaç suç niteliği taşıyan katalog içi suçların birden fazla fiille işlenmesi ve araç-amaç suç niteliği taşıyan katalog içi ve katalog dışı suçların birden fazla fiille işlenmesi* şeklinde dört farklı durumu kapsamaktadır. İşte bu durumlarda yeknesak ve isabetli bir uygulamadan bahsedebilmek için normatif bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Seri muhakeme usulünde yaklaşık iki yıllık bir sürecin ardından 7331 sayılı Kanun ile *zincirleme suç, katalog içi ve katalog dışı suçların tek fiille işlenmesi ve araç-amaç suç niteliği taşıyan katalog içi ve katalog dışı suçların birden fazla fiille işlenmesine* ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Bu durumlar açısından belirsizliğin, sona erdiğinden söz edilebilse de mezkûr kanun öncesinde işlenen suçlar açısından sürecin, zaman bakımından uygulamayı düzenleyen TCK m. 7/2 ekseninde tamamlanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu suretle hukuki kesinti çerçevesinde taleptenemin hukuki niteliği de tartışılmıştır. Yine aynı neviden fikri içtima çerçevesinde tespitlerde bulunulmuş ve suçların niteliği gereği ilgili müessesenin uygulanamayacağı kabul edilmiştir.

Belirsizliğin devam ettiği bir diğer nokta, katalog içi suçların çokluğu durumudur. Normatif bir düzenlemenin olmaması hasebiyle CMK m. 250'de olası bir değişiklik yapılanaya kadar müessesenin amacından hareketle işlemler gerçekleşmelidir. Bu doğrultuda farklı neviden fikri içtima halinde tek talepname üzerinden ceza indirimi; gerçek içtima halinde ise ayrı ayrı talepnameyle uygulama yapılmalıdır Nihayetinde suçların çokluğu açısından tüm ihtimaller örnekler üzerinden açıklanmıştır.

71 Yenisey ve Nuhoğlu (n 17) 113.

KAYNAKÇA

- Aldemir H, *Ceza Yargılamasında Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri* (2. Bası, Adalet 2020).
- Arıkan Mustafa İ, 'Başkasına Ait Kimlik Veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu' (2016) 65(4) Ankara Barosu Dergisi 1061-1084.
- Aşkın U, Topuz V ve Bilge B, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma* (3. Bası, Adalet 2021).
- Atalay Ayşe Ö, 'Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Usulü ve Mukayeseli Hukuktaki Benzer Usuller' (2020) 0(2) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 653-732.
- Aygörmez G ve Korkmaz M, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü Muhakeme Stratejileri* (On İki Levha 2021).
- Babayiğit Beve Karacan Abdullah E, 'Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri,' (2020) 8(16) Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 851-907.
- Baytaç Abdullah B, 'Seri Muhakeme Usulü' (2020) 8(2) Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi 227-274.
- Belci O, *Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü* (Yetkin 2021).
- Centel N ve Zafer H, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (20. Bası, Beta, 2021).
- Çağlar S, 'Seri Muhakeme Usulü' (Yüksek Lisans Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi 2021).
- Değirmenci O, 'Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü (CMK m. 250)' (2020) *Ankara Batı Adliyesi Dergisi* 16-22.
- Değirmenci O, 'Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Yargılama Usulü (CMK m.251-252)' (2020) 15(161) Terazi Hukuk Dergisi 36-51.
- Erdem Mustafa R. Ve Şentürk C, 'Ceza Muhakemesi Hukukunda Yeni Bir Kurum Olarak Seri Muhakeme Yöntemi' (2019) 14(41) Ceza Hukuku Dergisi 573-601.
- Erdoğan Y, 'Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü' 2020 18(209) Legal Hukuk Dergisi 1989-2036.
- Göktürk N, 'Suçların İctimai', (2014) 2(1-2) Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi 31-59.
- Işıka S, 'General Evaluation of Serial Trial Procedure in Turkish Criminal Procedure Law' (2021) 16(45) Ceza Hukuku Dergisi 157-174.
- İçer Z, 'Basit Yargılama Usulü(CMK m.251, 252)' (2020) 12(125) Fasikül Hukuk Dergisi 6-15.
- Karakehya H ve İnce Tunçer A, *Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme ve Basit Yargılama* (Adalet, 2021).
- Kelep Pekmez T, *Ceza Muhakemesinde Fiil* (On İki Levha 2019).
- Koca M, 'Ceza Muhakemesinde Basit Yargılama Usulü' (2020) (2) İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 7173-196.
- Koca M ve Üzülmüş İ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (14. Bası, Seçkin 2021).
- Kocakale E, 'Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü' (Yüksek Lisans Kırıkkale Üniversitesi 2021).
- Köken E, 'Soruşturma Evresinin Kör Noktası: İddianame Yerine Geçen Belge' (2021) 16(174) Terazi Hukuk Dergisi 250 – 263.
- Özen M, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri* (5. Bası, Adalet 2020).
- Özgeç İ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (17. Bası, Seçkin 2021).
- Öztürk B, '7188 sayılı Kanunla Getirilen Ceza Muhakemesi Hukukuna İlişkin Yeni Düzenlemelere Toplu Bakış,' iç Murat Balcı v.d. (edr), *Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer 102 Yaşında Tebliğler-Panel* (Adalet 2020) s. 97-122.
- Sevdiren Ö, 'Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Seri Muhakeme Usulü Üzerine Eleştirel Değerlendirmeler' (2020) 15(189-189) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 573-616.

- Şahin C ve Göktürk N, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (13. Bası, Seçkin 2022).
- Taneri G, *Seri Muhakeme Usul-Şartlar-Suçlar ve Hüküm ve Basit Yargılama Usulü*, (2. Bası, Seçkin 2021).
- Taşkın Şaban C, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü* (Adalet, 2020).
- Tülay Muhammed E, 'Seri Muhakeme Usulü (CMK m. 250)' (2020) 85(2) İzmir Barosu Dergisi 117 – 157.
- Yaşar E, 'Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü' (2020) 0(65) Adalet Dergisi 255-299.
- Yavuz H, *Ceza Muhakemesinde Kovuşturmaya Alternatif Yöntemler* (Adalet 2020).
- Yenisey F ve Nuhoglu A, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (9. Bası, Seçkin 2021).
- Yerdelen E. vd., *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma* (Adalet 2018).
- Yılmaz Z ve Apiş Ö, 'Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi' (2020) 26(1) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 62-106.